

# ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 340.12

С. С. Сливка

Навчально-науковий інститут права та психології,  
Національного університету "Львівська політехніка",  
д-р юрид. наук, проф.,  
завідувач кафедри теорії та філософії права

## ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОНТОЛОГІЧНО-ПРАВОВИХ ДОГМАТІВ

© Сливка С. С., 2014

Досліджуються онтологічно-правові догмати, їх зміст та праксеологічні філософсько-правові проекти у сфері нормативних дій. Основним є вплив духовного виміру реалізації догматів на фізичні дії людини. Окремо досліджується кожна форма реалізації – дотримання, виконання, використання, застосування. Особлива увага приділена застосуванню догматів у теоретичному і філософському значеннях. Розглядається також метафізичний зміст актів застосування.

Ключові слова: реалізація, онтологічно-правові догмати, віра, духовний вимір, науковий вимір, природні закони, огляд.

С. С. Сливка

## ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ОНТОЛОГИЧЕСКИ-ПРАВОВЫХ ДОГМАТОВ

Исследуются онтологическо-правовые догматы, их содержание и праксеологические философско-правовые проекты в сфере нормативных действий. Основным есть влияние духовного измерения реализации догматов на физические действия человека. Отдельно исследуется каждая форма реализации – соблюдение, исполнение, использование, применение. Особое внимание уделено применению догматов в теоретическом и философском смыслах. Рассматривается также метафизический смысл актов применения.

Ключевые слова: реализация, онтологически правовые догматы, вера, духовное измерение, научный измерение, естественные законы.

S. S. Slyvka

## THE PROBLEMS OF ONTOLOGICALLY LEGAL TENETS

This paper investigates the ontological and legal dogma, their content and praxeological philosophical and legal projects in regulatory action. The main idea is the influence of the spiritual dimension of the physical implementation of the tenets of human action. Separately researched every form of implementation - compliance, performance, use, application. Particular attention is given to the application of the tenets of the theoretical and philosophical significance. Also considered and acts of metaphysical meaning.

Key words: sales, ontologically legal doctrines, faith, spiritual dimension, scientific measurement, natural laws.

**Постановка проблеми.** Вибудувати певний алгоритм дослідження: *догмат – доктрина – віра* (доктрина спирається на догмати, а віра сприяє сприйняттю догматів і розвитку доктрини).

**Аналіз останніх досліджень.** Проблемами реалізації правових норм займається теорія права. Вважається, що питання реалізації права достатньо обґрунтовані і висвітлені у теоретико-правових дослідженнях та публікаціях. У філософії права такі дослідження мають лише зародковий характер. Основна причина полягає у тому, що видається не практичним реалізовувати метафізичні норми у позитивному праві, а також неможливо узаконювати думку й почуття людини, хоча окремі намагання існують. Тому сьогодні відсутні дослідження проблем реалізації онтологічно-правових догматів, що й визначає мету цього дослідження.

**Виклад основного матеріалу.** Будь-яка *доктрина* (учення, наукова та філософська теорія) повинна мати своєрідну відправну точку опори, яка є первинною, вихідною, тобто бездоказовою, незаперечною істиною (не потребує доведення), що є підставою для доведення інших положень (подібно до теорем). Цією точкою опори у філософії права є догмати.

Під *догматами* розуміють таку безспірну внутрішню артикуляцію (розчленування, послідовність), яка, використовуючи основні метафізичні твердження, формує певні теоретичні установки і визначає світогляд. Авторитарність догматичних установок і свідомості впливає з віри, певного припущення, яке є дослідно осяжною реальністю, допустимими метафізичними утвердженнями для поширення та застосування. Метафізичне розсудкове мислення рано чи пізно приведе до центрального догмату, який має силу абсолютного авторитету, а не тільки силу загальноприйнятих думок чи фундаментальних максимів. Таким центральним догматом у філософії права є Перший Законодавець, який своєю надприродною силою створив природні закони і взагалі природу, дав поштовх для догматичного розвитку, визнання догматичних постанов, використання догматичних методів для обґрунтування онтології права.

Філософія права наштовхується на серйозні проблеми виявлення та дослідження природно-правових та надприродно-правових норм. За допомогою канонічного права це завдання значно полегшується, але при цьому з'являються нові проблеми, які полягають у виробленні, формуванні моделей правових норм для практичних діянь, які необхідні галузям права. Видається, що таке завдання, враховуючи наявні антиномії та проблеми наукового пізнання, є складнішим, незважаючи на його онтологічність.

Онтологія права є своєрідним відбитком (рефлексією) Творця Всесвіту у філософії моралі. Якщо догматичні закони природи стосуються передусім функціонування неживої природи, рослинного та тваринного світу, то моральні норми – для духовного розвитку людини, хоча для життя людини має значення будь-яке первинне творіння світобудови. Тобто до онтологічно-правових догматів належать Творець Всесвіту як Святий Законодавець та складна система природно-надприродних онтологічних законів: світла, простору і часу, рослинного світу, Сонячної системи, водо-повітряного простору, наземного простору і спокою, а також Закони Нового Завіту, на яких будується моральна, морально-правова доктрина. Тому онтологічно-правові догмати є первинними регуляторами суспільних відносин.

*Доктрина* (морально-правова) розвиває першопочаткову, первинну систему метафізичних знань, поглядів на природно-надприродні явища. На основі цих знань формується філософсько-правова теорія, яка є методологічною основою для теорії права. Тому морально-правова доктрина розмежує абсолютне догматичне і відносне моральне (не самобутнє) вчення. Абсолютно догматичні істини є основою для відносних моральних визначень, оскільки не кожна моральна норма є абсолютною внаслідок того, що це творіння недосконалої людини. Моральна доктрина скерована на зменшення похибки від оригінальних абсолютних норм і є початком формування правової доктрини. Тобто правові норми повинні бути передусім морально-етичними нормами, правові догмати – це спочатку моральні догмати, які впливають із абсолютних догматів Першого Законодавця. Історія догматичної думки розвивається морально-правовою доктриною під впливом віри.

*Віра* як людська потреба, стан душі не ліквідує доктрину, знання, умовиводи, а є надійним провідником, вожаком, правилом сповідання онтологічно-правових догматів. Зауважимо, що віра не обов'язково є релігійним атрибутом, вона проявляє себе у практичному праведному житті, де

надія на розум не окреслює перспективи. Усвідомлення того, що життя звершується за законами природи, збагачує духовний світ людини, формує духовну силу та авторитет людини. Адже, прийнявши на віру онтологічно-правові догмати (як першооснову), людина вибудовує морально-правову доктрину, а згодом і теорію свого земного буття. Звичайно, природна правильність чи неприродна неправильність віри впливає на вибір правдивих чи надуманих догматів, що призводить до реальних чи нереальних доктрин (єресі). Така неоднозначність віри може нашкодити реалізації доктринальних надбань та пріоритетних обов'язків людини, догматичним законам мислення та основному догматичному завданню людини – жити за приписами права.

В онтологічно-правових догматах закладена реалізація людської особи, здійснення наміченого плану, задуму Творця, призначення людини на Землі для культурологічної діяльності. Тобто людина повинна втілювати в життя, реалізовувати створену систему природно-надприродних онтологічних законів. Ці закони повинні звершуватися, бути дійсними у втіленні їх на життєвому шляху. Це повинна робити людина за власним планом природно-наукової організації праці та доцільності, раціональності та ефективності необхідних дій, що й обґрунтовує праксеологія.

Праксеологія (вчення про діяння) у філософії права займається вивченням, дослідженням природних та надприродних законів по частинах для вибору дії, аналізу вчинків, застереження від неприродної поведінки та прийняття природно-справедливого рішення. Вбачається програмність, методологічність праксеологічних філософсько-правових проектів у сфері нормативних дій на перспективу, а також обґрунтування дій у минулому. Тобто праксеологія права відображає практичний бік втілення нормування поведінки людини, його проектування. Практичність права – це власне його реалізація, яка забезпечується правомірною поведінкою.

Реалізація онтологічно-правових догматів здійснюється у двох вимірах: *фізичному* та *духовному*. Зазначимо, що *фізичний* вимір стосується перетворення онтологічно-правових догматів на дійсність у практичних діях, які здійснюються видимо. В той самий час *духовний* вимір реалізації – це правова дійсність у думках, почуттях, які зовні є невидимими. Якщо фізичний вимір реалізації догматів більше нагадує правовий стан свідомості людини, то духовний – підсвідомості. Реалізація догматичних принципів у підсвідомості є фактично умовною програмою для поведінки людини. Онтологічно-правовий догмат у підсвідомості забезпечує автоматичну правомірну поведінку, тобто духовний вимір реалізації забезпечує фізичний вимір, керує ним. У таких випадках доцільно говорити про повну (фізичну і духовну) реалізацію, яка найможливіша у Церкві, перебуваючи навіть поза правовідносинами, де також відбувається перетворення права у життя із певною реалізаційною впевненістю.

Відомо, що реалізація права існує у чотирьох формах: *дотримання, виконання, використання, застосування*. Ця градація стосується реалізації онтологічно-правових догматів у фізичному і духовному вимірах.

*Дотримання* онтологічно-правових догматів виражається у діях, відповідно до законів природи, згідно з онтологічними принципами буття та метафізичними парадигмами, тобто відображає звичайну життєдіяльність у певних межах. Людина більше дотримується заборон, витримує їх, утримується від їх порушення, здійснює недіяння правопорушень, пам'ятає про заборону здійснювати недозволені дії. Тобто не скоює того, що не дозволено і заборонено. Фіксатором дотримання догматів є правова система Всесвіту, яка формує послух, покору, тобто визнання у думках і діях законного авторитету Творця.

Покірність догматам природного права не пов'язана з вмовлянням, примусом, а з внутрішнім переконанням, тривалим зв'язком з праведною формою життя, з вірою. Штучна покора не приносить дотримання природно-правових норм у повному розумінні, що імітує видиму правопослушність. Тобто покірності повинна передувати мисленнєво-почуттєва слухняність, бажання, що сприяє виконанню обітів у житті. Проблема виникає у покорі безглуздим наказам, квазінормам. У цьому випадку видається, що дотримання таких норм не завжди буде розумною дією чи бездіяльністю, тому покірність нерідко призводить до страждань, втрат і взагалі прикрощів. Але так чи інакше слухняність не потребує безпосереднього контролю і загалом є своерідною

саморегуляцією поведінки у формі звички та внутрішніх спонукань, на що націлюють інтереси канонічної покори.

Інтереси канонічної покори, канонічного дотримання однаково стосуються себе та іншої людини. Навіть дотримання догматів в ім'я іншого мають вищу цінність, оскільки природне і надприродне право скероване на життя для інших, охорону і допомогу чужим. Тобто дотримання своїх і чужих законних інтересів є природно-правовим догматом, оскільки кожна людина має право на свої інтереси, які потребують реалізації і часто з допомогою інших. Таке дотримання добродійної догми, врахування прав та законних інтересів інших людей, балансування між своїми правами і свободами та правами і свободами інших людей, а також соціальних інтересів інколи вимагає прийняття до реалізації неможливого, навіть суперечливого власним інтересам, але зусилля потрібно зробити для можливого вирішення людських дол.

Звичайно дотримання онтологічно-правових догматів є однією із форм усвідомленої правомірної поведінки та законопослушності. Воно повинно бути суворим, посиленним, активним і не обов'язково помітним, яке може перерости у мимовільне, що буде свідченням високого ступеня духовності. Пасивне дотримання онтологічно-правових догматів не є бажаним, оскільки мало приносить користі соціальній меті та значущості.

*Виконання* онтологічно-правових догматів означає більше, ніж просто діяти, оскільки йдеться про перетворення в життя зобов'язувальних онтологічно-правових приписів, як активне виконання природно-правового обов'язку. Це завдання, доручення і наказ людині від Творця для виконання Його задуму як припису. Онтологічно-правові догмати спрямовані на виконання, вони виступають своєрідною інструкцією в обов'язково активних правомірних діях. Це для людини є обов'язком активного типу, бо інакше вона буде шкідливим розумним елементом у синергетичній дії природного права, заважатиме функціонувати природній правовій системі Всесвіту, а, значить, отримуватиме відповідну природно-правову санкцію.

Крім онтологічного обов'язку, людське життя насичене різноманітними добровільними обітницями, обіцянками, навіть клятвами у виконанні природних догматів. Ці дії перебувають у природно-правовому просторі і утримання від проголошених (навіть ствердно подумки) добровільних дій може бути природним правопорушенням, провинною. Адже духовні інтенції людини вплинули на природно-правову систему Всесвіту, відбувся факт очікування на збільшення дози добра, яке своєчасно не з'явилося. Тому необдумані, поспішні обіти можуть бути обманом, що кваліфікується не виконанням онтологічно-правових догматів, які впливають із природних законів мудрості, перспективи деонтологічного розвитку, послуху. Носії обітниць повинні бути у вірі виконання, впевнені у собі, із сердечною згодою та навіть із закликком до жертвності.

Онтологічно-правові догмати як зобов'язувальні норми існують для того, щоб їх втілювати у життєдіяльність людини, доводити цю дію до бажаного завершення і бути готовим здійснювати нові онтологічні вчинки та виробляти бажання підносити і захищати суверенне верховенство природного права у моральному світі.

*Використання* онтологічно-правових догматів впливає із зацікавленості людини у впровадженні в життя беззаперечно ціннісних природно-правових норм, які необхідні в конкретній ситуації. Знаючи про існування множини догматів, людина має шанс вибрати на свій розсуд, за власним бажанням найвигідніший, найдоцільніший онтологічно-правовий догмат для правомірного вчинку. Цей вибір супроводжується певною цінністю для досягнення соціальної мети, дозволеного і перевіреного практикою варіанта поведінки. Причому цей вибір стосується не тільки дії, а й думки, почуття, що є суб'єктивною ознакою поведінки онтологічної вільності та незалежності людини у реалізації своїх природних прав для необхідних потреб. Багатоальтернативність поведінки зводиться до оптимальної поведінки, що приносить найбільший природно-правовий ефект для Всесвіту.

Тобто використання догматів має ціннісний аспект, оскільки ціннісним є природне право, яке сформоване на цих догматах для використання людиною в процесі життєдіяльності. Еволюційний розвиток людини призвів до того, що вона так використала онтологічно-правові догмати, що утворила ціннісні загальнолюдські звичаї, традиції, моральні норми, звичаєве право, які

здебільшого лягли в основу позитивного права. Таке використання має універсальну вартість: абсолютна цінність, яка сприймається беззаперечно, використана для виховання відносно-ціннісної поведінки людини, її способу життя та виховання. Відносно-ціннісна поведінка постійно потребує використання онтологічно-правових догматів для формування морального переконання, навчання у іншого, використання духу суспільства та будівництва власного проекту людяності, добра.

Використання природних констант для добра не потребують реформування. Організаційна впевненість, гарантія цінності у бездоказових природних нормах витрачаються на захист добра, на його споживання. Активну дію у цьому напрямку може отримати благодійність як вищий ступінь природно-нормативної сили. Для благодаті нормування не потрібне, не потрібна примусовість – добро виявилось сильнішим за зло, незважаючи (можливо) на покору несправедливості, на терпіння, приниження тощо. Без благодаті у захисті добра онтологічно-правові константи можуть знецінитися і приєднатися до зла. Це відбувається тоді, коли вольова діяльність людини скерована саме на зло, безпосередньо на злі наміри. Очевидно потрібно визначити чи людина – борець проти зла – мала благодать чи ні, мала право на таку діяльність чи ні, чи все вона зробила особисто для себе в питаннях споживання онтологічно-правових догматів. Благодать є своєрідним природним дозволом, паспортом на боротьбу зі злом, тому вона не збігається із онтологічно-природними догматами, хоча й використовується людиною у цій діяльності. Тільки праведна людина може вступати у боротьбу зі злом, інакше така дія повернеться для неї бумерангом, оскільки зло перемогти людина не може, а може тільки зменшити його дію.

У процесі активного, інтенсивного використання природно-правових догм можуть виникнути деякі зловживання, які не тільки не приносять очікуваного природного результату, а й порушується гармонія у користуванні правами людини, встановлена мета розумної соціальної поведінки і загалом суб'єктивне право. Зловживання природними догмами відбувається через недосконалість людини, через невміле виконання обов'язків, надання переваги матеріальному способу життя, вироблення перекручених форм соціальної поведінки та інші неприродні фактори, які пов'язані зі злом. Характерним є те, що чим більше з'являється зловживання, тим більше виникає агресії до онтологічно-правових догматів. Використання онтологічно-правових догм у злі і для зла руйнує природно-правову систему Всесвіту, згубно впливає на нормативний стан взаємостосунків між людьми, тобто наноситься духовна шкода, яка безслідно не зникає і якщо не миттєво, то через певний час знайде свої негативні прояви у життєдіяльності винної особи чи його близького оточення. Блокувати зловживання догмами природного права повинна релігійно-правова естетика.

Суть релігійно-правової естетики полягає у тому, що використання онтологічних догматів повинно здійснюватися на почуттєво-природному рівні. Такий рівень, стан забезпечує релігія шляхом гармонійного членування вищих метафізичних почуттів і їх єднання у вірі, в онтологічній реальності. Життєва реальність часто сприймається розбалансовано, без врахування естетичних законів, з певною вигодою, тобто у полі дії зла. Тому використовуючи онтологічно-правові догмати, людина єднає, гармонізує свої почуття у сфері добра, правової естетики. Переважно самому справитися з естетичними почуттями складно. Краще це здійснювати у релігійному вимірі. Релігія, крім метафізичних обґрунтувань, використовує для естетичної діяльності земні реалії, цінності: звичаєве право, моральні цінності, родинний мікроклімат тощо. Найвагоміші результати релігійно-правової естетики містяться у використанні онтологічно-правових догматів для регулювання тіньового життя людини, внутрішнього (невидимого для інших) світу, боязливої діяльності. Тут потрібна не стільки стабілізація, скільки недопущення руйнації рівноваги, активне, сміливе та творче використання онтологічно-правових догматів, життєве втілення ознак природного права.

*Застосування* онтологічно-правових догматів необхідно розглядати у *теоретичному* та *філософському* значеннях (розуміннях, змістах). Враховуючи *теоретичне* розуміння, застосування норм права здійснюється спеціальними суб'єктами (наділені управлінськими повноваженнями), дія не на свою користь, існує встановлена процесуальна форма дії (підпорядковані встановленим

загальним вимогам), яка завершується правозастосувальним актом. Важливість застосування норм достатньо обґрунтована у теорії права і має назву особливої форми реалізації права, яка характеризується державною вагою.

*Філософське* розуміння застосування має свої особливості. Зокрема, замість позитивістських норм права розглядаються метафізичні онтологічно-правові догмати, спеціальні суб'єкти правозастосовної діяльності перебувають за межами державної юрисдикції, процедура застосування догматів насичена почуттєво-релігійними нормами і оглядами, правозастосувальний акт приймається у сфері духу. Ці особливості обґрунтовує філософія права та канонічне право і наукові досягнення тут ще незначні, що породжує певні проблеми.

Онтологічно-правові догмати у християнстві містяться у Священному Переданні, Священному Писанні, Посланнях апостолів, вченнях святих отців. В інших релігіях є свої джерела догматів, але спільне полягає у суворій реалізації, зокрема й застосуванні їх у практичному житті. Потреба у догматозастосовній діяльності пов'язана з наявністю відповідних інтересів світобудови, збереження цілісності світу та його гармонійної культурологічної діяльності. Особлива увага застосування онтологічно-правових догматів скерована на збереження людини, її душевно-духовного образу. На цей процес мають природно-надприродне благословення спеціальні суб'єкти, які мають необхідні духовно-владні повноваження та високий ступінь правопізнання у можливих антиномійних явищах.

До *спеціальних суб'єктів* застосування онтологічно-правових догматів належать окремі особи, установи, суспільні утворення. Кожен із цих суб'єктів має два виміри: *науковий* і *релігійний*, які пов'язані із здатністю мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

*Науковий вимір особи*, тобто науковець має право у своїх дослідженнях на активне дослідження онтологічно-правових догматів як гаранта світового правопорядку, як природну і надприродну силу, з якою потрібно рахуватися. Догмати як абсолютні засади містять у собі множину юридичних норм, які потрібно виправдати позитивним правом шляхом застосування природної владно-організуючої діяльності у процедурно-процесуальний порядок. Звичайно, приписи розуму науковців-правників не є однаковими. Кожен з них має свою особливу думку у застосуванні догматів у кожному явищі. Ця особлива думка, самостійність правового мислення є своєрідним природно-правовим оглядом, індивідуальним правопізнанням, що потребує встановлення меж з метою недопущення зловживання чи колізійного застосування. Такі межі чи контроль можуть встановити інший вимір – релігійний.

*Релігійний вимір* застосування онтологічно-правових догматів здійснюють *духовні особи*: єпископи, пресвітери, диякони. Розглядаючи релігійні (зокрема, християнські) віровчення як онтологічно-правові догмати, духовні особи застосовують їх під час здійснення таїнств Церкви, у літургійній діяльності, проповідях, у вирішеннях сімейних та особистих проблем тощо. Тут у застосуванні чітко прослідковується природний обов'язок священнослужителя, онтологічний зв'язок обов'язку реалізації ідеальних норм для регулювання життєдіяльності людини. Саме релігійний вимір особи-застосувальника містить почуттєві межі природно-правового огляду та правопізнання. Природно-правове почуття священнослужителя постійно перебуває у підвищеному стані і готовності до реалізації, зокрема до застосування природної догматики у регулюванні поведінки.

*Науковий вимір установ* є юридичною особою, яка займається розробленням теоретичних аспектів застосування онтологічно-правових догматів у практичну діяльність суспільства. До них належать науково-дослідні інститути, інститути наукової та технічної інформації, станції, лабораторії, обсерваторії, різноманітні наукові центри тощо, в яких відбувається колективна наукова діяльність у виконанні складних міждисциплінарних наукових завдань. Власне усе частіше набувають актуальності міждисциплінарні дослідження, які впливають із природознавства. Природні норми людина досліджує впродовж віків і результати цих досліджень мають прикладний застосовувальний характер. Навіть для позитивного права здобути результати інших негуманітарних наук мають цінність, зокрема закони Ньютона, біології, синергетики тощо успішно вико-

ристовуються у праві. Але кожна наука, її галузь не обходяться без використання догматів природи, які беруться за основу дослідження, що є закономірним.

*Релігійний вимір установ,* які застосовують онтологічно-правові догмати, відображає Церква – як специфічний соціальний інститут. У канонічному та церковному праві розвивається теорія застосування догматів для регулювання поведінки вірян. Крім того, релігійні догмати застосовуються Церквою у боротьбі проти втручання у людську природу: штучне припинення вагітності, клонування, пересаджування органів (донорство), одностатеві шлюби тощо. Церква застосовує онтологічно-правові догмати у зміцненні моральних норм, запереченні усних норм, які теоретично людина зараховує до моралі, а практично вони суперечать онтологічним догматам. Незважаючи на прикладний характер застосування догматів у церковних правовідносинах, Церква здійснює велику діяльність у профілактиці зловживань, з огляду на моральні норми, формує почуття абсолютно морального і природно-правового пізнання.

*Науковий вимір суспільних утворень* як спеціальних суб'єктів відображають різні громадські організації, наукові товариства, галузеві академії, науково-практичні конференції тощо, які мають рекомендаційні повноваження щодо застосування онтологічно-правових догм у правову науку. Фактично це є професійні об'єднання вчених, які мають право реалізувати юридичні норми. Їхня творчо-організуюча діяльність пов'язана із потребами та інтересами науки, вирішенням існуючих проблем у праві, із застосуванням онтологічно-правових догматів. Суспільні утворення чи не найбільше "створять" науку, оскільки вони не підвладні державному чи адміністративному тиску, а добровільно висловлюють свої думки щодо застосування можливо спірних природних догматів.

*Релігійний вимір суспільних утворень* стосується різноманітних релігійних громад, церковних братств, біблійних товариств тощо. Однак свобода застосування онтологічно-правових догматів у практичну діяльність повинна межувати з пильністю, обережністю з метою недопущення застосування єретичних норм, які містяться у сектантстві. Йдеться про застосування викривлених догматів, квазідогматів, які наносять шкоду не тільки Вселенській Церкві, а й правовій системі світу, його цілісності, оскільки відбувається негармонійна реалізація норм природного права у правових явищах, зловживання природно-правовим оглядом та правом пізнанням.

Як і в позитивному праві, правозастосовна діяльність онтологічно-правових догматів завершується природно-правовим рішенням – актом, засвідченою дією, яка спрямована більше на тлумачення, герменевтику природного права або на регулювання поведінки людини. Правозастосовний акт у цьому випадку більше наповнений умовностями, семіотичностями з метафізичними аспектами.

Видається, що акти застосування онтологічно-правових догматів поділяються на такі *види*:

1) *акти особи (науковий вимір)*: наукове відкриття, монографія, дисертація, наукова доповідь (повідомлення), власна методологічна засада, висновок наукового керівника (консультанта), рецензента, опонента та ін.;

2) *акти особи (релігійний вимір)*: вчення апостолів, святих отців Церкви, молитва, піст, сповідь дії у таїнствах, укази єпископів (керуючих єпархіями) та предстоятелів церков, їхні рішення та благословення, літургійні проповіді тощо;

3) *акти установи (науковий вимір)*: рішення та рекомендації науково-дослідних установ, академій наук, затвердження тем дослідження, рішення учених (спеціалізованих вчених) рад та компетентних комісій в галузі науки тощо;

4) *акти установи (релігійний вимір)*: догматичні вчення Церкви, постанови Вселенського Собору (Помісного Собору, Архієрейського Собору, Священного Синоду), Кодекси та Правила Церков, Ухвала Патріаршого Суду, Устав Церкви та ін.;

5) *суспільні утворення (науковий вимір)*: рекомендації громадських наукових шкіл, рішення (резолуції) конференцій, наукових товариств, науково-виробничих об'єднань тощо;

6) *суспільні утворення (релігійний вимір)*: устами парафіяльної церкви та монастиря, рішення парафіяльних зборів та парафіяльної ради, рішення релігійних братств тощо.

Застосування онтологічно-правових догматів залежить від налаштованості суб'єкта до сприйняття світобудови, від віри у надприродні норми, які неосяжні людському розуму. Основною

*вимогою* правильного застосування догматів є визнання верховенства природного права і постійної недосконалості позитивного права, підпорядкованості людської правотворчості природно-надприродній правотворчості. Суб'єкт правотворчості повинен твердо усвідомити, що онтологічно-правові догмати мають інформаційну, ціннісно-мотиваційну обов'язкову дію природного права, що повинно відобразитися у правозастосовчих актах наукового та релігійного вимірів.

Аналогічно до позитивного права можна говорити й про *стадії* правозастосування, але особливої необхідності у цьому немає. Основною причиною відсутності чітких стадій є те, що природне право не потребує регламентованої державою наукової діяльності. Потрібна лише віра, зусилля, відповідальність суб'єкта-правозастосовника і намагання не віддалятися від логічно обґрунтованих процедур правових дій, запропонованих державою.

**Висновок.** Отже, проблеми реалізації онтологічно-правових догматів полягають у тому, що вони потребують визнання та формування програми підсвідомості у природно-надприродному вимірі. Дотримання, виконання, використання і застосування онтологічних догматів здійснюється з розумінням того, що вони виступають первинними та вищими природно-правовими регуляторами суспільних відносин. Їх метафізичний зміст потребує реального здійснення у людських діяннях, незважаючи на науково-правові та філософсько-правові проблеми.

1. Сливка С.С. *Канонічне право: навч. посіб.* / С. С. Сливка. – К., 2013. 2. Сливка С. С. *Природне та надприродне право: у 3-х ч. – Ч.1: Природне право: історико-філософський погляд* / С. С. Сливка. – К., 2005. 3. Сливка С. С. *Філософія права: навч. посіб.* / С. С. Сливка. – К., 2012.